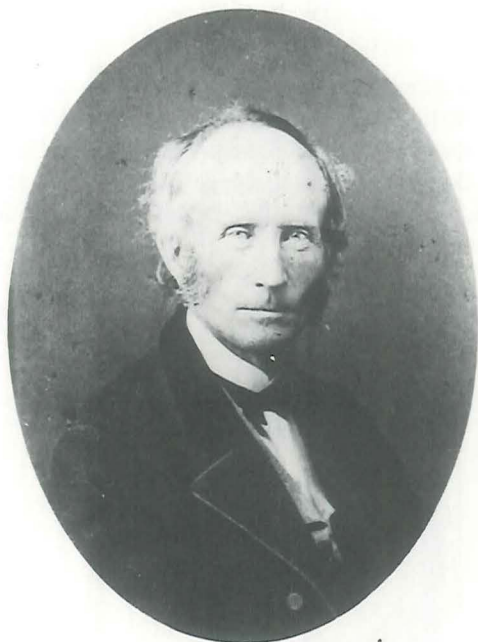

Hinrich Rinck og Nicobarerne

af Gunni Jørgensen

H. Rinck

Figur 1. Hinrich Rinck (1819 - 1893)

Når talen falder på Hinrich Rinck (1819-1893), føres tanken hen på Grønland. Det var her grønlændervennen, som Knud Oldendow kaldte ham i sin biografi, lagde sit livsværk. Fra han i 1848 første gang kom til Grønland for at foretage mineralogisk-geologiske undersøgelser, var hans hjerte bundet til landet, dets natur og befolkning.

Rinck, der var kandidat i fysik og kemi, var en særdeles flittig skribent. Han skrev bl.a. en lang række geologiske og geografiske afhandlinger og artikler, især huskes hans undersøgelser over indlandsisen og isfjordene samt hans

kortlægningsarbejder i Nordgrønland. Men efterhånden gled det naturhistoriske engagement i baggrunden til fordel for hans interesse for befolkningen. Hans store 2-delte værk 'Grønland - geographisk og statistisk beskrevet' (fra 1852 og 1857), der giver en skildring af landet og dets befolkning, høstede stor international anerkendelse. Almindelig kendt er også 'Eskimoiske Eventyr og Sagn', som han udgav i 1866.

Blandt hans mange hverv kan nævnes medlemskab af Kommissionen for Ledelsen af de geologiske og geographiske Undersøgelser i Grønland, kolonibestyrerembeder i Julianehaab og Godthaab, posten som inspektør for Sydgrønland og senere som direktør for Den kongelige grønlandske Handel.

Alt dette og meget mere er velkendt for de, der har interesse for og tilknytning til Grønland, men det er også - her i 100 året for Rinks død - værd at mindes hans indsats i udforskningen af Nicobarerne i 1845-46, et afsnit af hans livsgerning, som kun sjældent omtales, og som helt overskygges af hans grønlandske virke. Undersøgelserne på Nicobarerne er beskrevet i bogen: 'Die Nikobarischen Inseln' (1847).

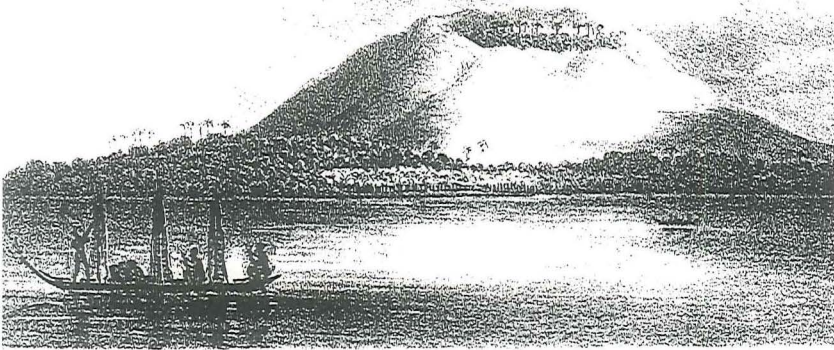
Da korvetten *Galathea* i 1845 stævnedes ud på sin jordomsejling, var Rink, på H.C. Ørsteds opfordring, med som ekspeditionens geolog. Professor J.G. Forchhammer, bestyreren af Mineralogisk Museum, overgav ham en instruks om, hvilke geologiske undersøgelser man forventede, at han skulle

foretage. Blandt andet skulle han undersøge landenes hævnings- eller sænkingsbevægelser og eventuelle 'rullestensforekomster', studere koraldannelse samt udforske Nicobarernes hidtil ukendte geologiske forhold for herigennem at finde ud af, om der fandtes tinsten, ædle metaller eller stenkul, der var værd at bryde.

Nicobarerne er en lille øgruppe bestående af en snes øer, der ligger lidt nordvest for Sumatras nordspids i Den bengalske Havbugt. Korvetten *Galatheas* anløb

Figur 2. Kort over Nicobarerne

Figur 3. Øen Bambuka

på Nicobarerne skulle blive Danmarks uigenkaldeligt sidste kolonisationsforsøg på disse øer. Da det danske kolonistyre i Indien var slut, vendtes danskernes opmærksomhed mod Nicobarerne, der havde en god beliggenhed på sejlruterne vest for Malakkastrædet og desuden havde en fortræffelig naturhavn på øen Nankowry. Drømmen var, at eventuelle kulforekomster skulle brydes, og kullene sælges til dampskibene, der passerede Nicobarerne. Endvidere var der planer om at anlægge rismarker og plantager med sukker, kaffe og bomuld. Øerne havde siden 1750-erne været i dansk besiddelse og havde fået navnet Frederiksoerne. Tilsammen har de et areal som Lolland-Falster.

Det fugtige og usunde tropeklima havde dog hidtil gjort ophold på øerne umuligt. Kolonisterne døde hurtigt af 'klimatfeber' eller nicobarfeber, som sygdommen også kaldtes. Det har formentlig været en ondartet form for malaria.

Med om bord på Galathea var også tre zoologer, en botaniker, tre læger samt folk, der skulle foretage etnografiske, fysiske, meteorologiske og handelsmæssige undersøgelser. Undervejs blev der gjort ophold i Calcutta, hvor forskerne forberedte sig til besøget på Nicobarerne. Rink besluttede at tage i forvejen med et engelsk skib og ankom juleaftensdag 1845 til Lille Nicobar, en frodig ø bevokset til toppen med tæt urskov og med kokoskov på de fladere arealer nær kysten.

Da det var umuligt at trænge gennem den tætte urskov, måtte Rink henlægge sine undersøgelser til kysten, hvor han gik i gang med at studere de

pragtfulde revdannelser. Men han havde også i særlig grad opmærksomheden rettet mod de blottede lag af sandsten og skifre, hvor der her og der forekom lidt kul.

Rink nåede at foretage adskillige ture langs kysten af Lille Nicobar, inden dampskibet *Ganges*, der var blevet indkøbt i Calcutta for at tjene som stationsskib, ankom med de øvrige ekspeditionsdeltagere. Med *Ganges* som stationsskib kunne overnatning på selve øerne undgås, hvorved faren for at pådrage sig feber ville formindskes.

Kursen blev nu lagt mod de nordlige øer, Nankowry og Kamorta, hvor *Ganges* skulle støde til *Galathea*. På disse øer foretog videnskabsmændene deres forskellige undersøgelser, fulgt med frygtsom og mistroisk opmærksomhed af indbyggerne, blandt hvilke der var nogle malajer, der betragtede dem med 'morderiske blikke'. Beskrivelsen, der kan læses i Rinks bog, har nok ikke været overdreven, når man tænker på, at indbyggerne i 1839 havde myrdet kaptajnen og det halve mandskab på et engelsk skib. Tilmed var det en kendt sag, at sørøvere hærgede i området.

De nordlige øer er mere græsklædte og ikke så høje som øerne sydpå, der når en højde af godt 700 m. Rink fandt, at højene består af en merskumsagtig lersten, gennemsat af en plutonisk, serpentinagtig bjergart.

Herefter gik turen sydpå til Kamorta, Lille og Store Nicobar. Også på Store Nicobar findes den brunkulsførende sandsten, som Rink havde bemærket på Lille Nicobar. For at komme i land på Store Nicobar måtte ekspeditionsdeltagerne vade gennem vandet, og da det samtidigt satte ind med en voldsom uvejrregn, blev de fuldstændig gennemblødt. Et par dage senere besluttede de at foretage en overnatning på øen. Den overnatning skulle vise sig at blive skæbnesvanger!

Med besøget på Store Nicobar afsluttedes *Galatheas* ophold ved Nicobarerne. Nogle af ekspeditionsdeltagerne, heriblandt Rink, ville dog fortsætte deres undersøgelser fra dampskibet *Ganges*, men forinden ville Rink tage med *Galathea* til Pulo Panang på Malakka halvøen. Otte dage efter ramtes 19 mennesker af den frygtede feber; alle 19 havde deltaget i overnatningen på Store Nicobar. Fire af dem døde. Rink blev i afkræftet tilstand indlagt på hospitalet i Pulo Penang.

Da han atter var kommet til kræfter, vendte han tilbage til Lille Nicobar, hvor han havde en hytte til opbevaring af sine samlinger. Han fortsatte nu sine undersøgelser på øerne Nankowry, Bambuka og Tillangschong. På Bambuka fandt han inde på øen koralkalksten i 60-80 fods højde, et bevis på niveauændring.

Den 24. maj måtte Ganges forlade øerne, da mandskabet var stærkt plaget af feber, og da medicin og proviant var ved at slippe op. Kort efter afrejsen fik Rink atter et voldsomt feberanfald. Strabadserne og feberanfaldene medførte en varig svækkelse af hans helbred.

Sygdommen satte en stopper for Rinks deltagelse i Galathea ekspeditionen, og sidst på året 1846 var han igen tilbage i København. Professor Forchhammer skrev til Rink: 'Jeg behøver ikke at forsikre Dem, hvor glad jeg er ved at vide dem bort fra Nicobarernes Kirkegaard.'

Rinks omhyggelige geologiske undersøgelser viste, at der på Nicobarerne intet var at hente af værdifulde mineraler eller af kul. Det, der var fundet af kul, var kun spredte klumper indlejret i sandsten eller lerskifer, og brændværdien var ikke den allerbedste.

Ved Det femte skandinaviske Naturforskersmøde i København i 1847 fremlagde Rink sin afhandling 'Om Korallrevene ved Nicobarerne'. Samtidig gjorde han kort rede for øernes bjergarter og geologiske struktur.

Rink indsats på Nicobarerne resulterede i en fin og grundig geologisk beskrivelse, som i mange år var den eneste, der fandtes om øernes geologi. Endnu hundrede år efter skrev van Bemmelen i '*Geology of Indonesia*' (1948): 'Vort kendskab til Nicobarerne hviler for størstedelens vedkommende på observationer af Rink, v. Hochstetter og Gee'.

Rink nøjedes ikke med at beskrive strukturen, landskabet og bjergarterne som gabbro, sandsten, lerskifer, konglomerater, koralkalk og brunkul (brunkullene anså han for at være af Tertiær alder, hvilket senere undersøgelser har bekræftet). Han beskrev også de klimatiske forhold og vegetationen, ligesom der er et afsnit om befolkningen og dens kulturstade. I bogen ledsages teksten af flere stregtegninger udført af forfatteren. Også akvareller havde den flittige og kunstnerisk begavede Rink overskud til at udføre. På Geologisk Museum findes de geologiske samlinger fra Rinks rejse med Galathea.

I 1848 opgav Danmark definitivt koloniseringsforsøg på Nicobarerne, og i 1868 blev de overtaget af englænderne uden vederlag. Nu hører de til Indien. Men mindet om den danske Galathea ekspedition er bevaret i to stednavne på Store Nicobar: Galathea River og Galathea Bay.